

Liite 1. Viranomaisen YVA-ohjelmasta antaman lausunnon huomioiminen ympäristövaikutusten arvioinnissa

VIRANOMAISEN LAUSUNTO	LAUSUNNON HUOMIOIMINEN
Hankekuvaus	
Teknisiä tietoja tarkennettava arvioinnin aikana	Tekniset tiedot ovat tarkentuneet prosessin aikana. (Kpl 3.5, 3.6, 4.8)
Mikäli vaikutustyypeissä ilmenee eroja tuulivoimaloiden koon mukaan, on ne tuotava esiin arviointiselostuksessa. Mm. melu- ja maisemaselvityksissä tulee ottaa huomioon erilaisten napakorkeuksien ja yksikkötehojen vaikutukset	Melu- ja maisemaselvityksissä arviointi on tehty kaikissa vaihtoehdoissa maksimin mukaan eli voimalayksikön lakikorkeus on 240 metriä merenpinnan yläpuolella voimaloiden tehon ollessa 2-3 MW. (Kpl 5.7, 5.15)
Tulee arvioida tornityypin maisema- ja muut vaikutukset, etenkin jos on tarkoitus käyttää teräsristikkorakennetta.	Maisemavaikutuksia on arvioitu molemmilla rakenteilla. (Kpl 5.7)
Ohjelmassa ei kuitenkaan esitetä arvioita siitä, kuinka paljon uutta tiestöä joudutaan rakentamaan ja olemassa olevaa vahvistamaan. Tiestöä koskevat suunnitelmat ja vaikutukset on esitettävä arviointiselostuksessa.	Selostuksessa esitellään tiestöä koskeva suunnitelmat ja vaikutukset. (Kpl 5.13)
Liittäminen sähköverkkoon	
Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 77 b §:n tuulivoimarakentamista koskevan yleiskaavan erityisissä sisältövaatimuksissa edellytetään, että tuulivoimalan tekninen huolto ja sähkönsiirto on mahdollista järjestää. Tavoitteena tulisi olla, että sähkönsiirto osoitetaan verkkoliityntään saakka.	Sähkönsiirto osoitetaan YVA:ssa alueen halki kulkevalle 110 kV:n voimajohdolle. Liittymisestä 400 kV:n voimajohtoon on luovuttu. (Kpl 3.5, 3.6, 5.18)
Fingridin mukaan vaihtoehtojen VE 2 tai VE 3 mukainen tuulivoimapuisto edellyttää uuden voimajohdon rakentamista hankealueelta riittävän vahvaan sähkönsiirtoverkon solmupisteeseen.	VE 3:sta on luovuttu. Jäljellä on kaksi vaihtoehtoa, jossa sähköverkkoon liittyminen tapahtuu hankealueen sisällä kulkevalle 110 kV:n voimajohdolle. (Kpl 3.5, 3.6, 5.18)
Lapin ELY-keskus katsoo lausunnossaan hankkeen kuvauksen puutteelliseksi sähkönsiirron osalta.	VE 3:sta on luovuttu. Jäljellä on kaksi vaihtoehtoa, jossa sähköverkkoon liittyminen tapahtuu hankealueen sisällä kulkevalle 110 kV:n voimajohdolle. (Kpl 3.5, 3.6, 5.18)
Sähköverkkoon liittyvät ratkaisut ja vaihtoehdot sekä mahdollinen yhteiskäyttö muiden tuulivoimahankkeiden kanssa tulee selvittää ja niiden ympäristövaikutukset on tuotava esiin arviointiselostuksessa.	VE 3:sta on luovuttu. Jäljellä on kaksi vaihtoehtoa, jossa sähköverkkoon liittyminen tapahtuu hankealueen sisällä kulkevalle 110 kV:n voimajohdolle. Mahdollinen yhteiskäyttö tapahtuu Myllykankaan hankealueen sisällä. (Kpl 3.5, 3.6, 5.18)
Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin, yhteisvaikutukset	
Yhteisvaikutuksia arvioitaessa tulisi ohjelmassa esitettyä laajemmin käsitellä myös Lapin maakunnan puolella vireillä olevat ja suunnitellut tuulivoimahankkeet (erityisesti Simon Onkalon ja Putaankankaan rakenteilla/suunnitteilla olevat hankkeet).	Simon Onkalon ja Putaankankaan sekä Iin Olhavan ja Nybyn hankkeet on huomioitu yhteisvaikutusten arvioinnissa. (Kpl 5.7, 5.9, 5.11, 7.2, 7.3)
Yhteysviranomaisen pitää tärkeänä yhteisvaikutusten esiin tuomista arviointiselostuksessa vaikutustyypeittäin. Yhteisvaikutuksia erityisesti Olhavan (Tuulivatti) ja Nybyn (Fortum) hankkeiden kanssa tulee arvioida	Yhteisvaikutuksia on tarkasteltu erityisesti linnuston ja maiseman osalta Olhavan ja Nybyn hankkeista. (Kpl 5.7, 5.9)

hankkeiden sijoituessa pohjois-eteläsuuntaisesti peräkkäin niin, että alueelle muodostuisi laaja yhtenäinen tuulivoimaloiden alue.	
Vaikutusalueen raja	
Yhteysviranomaisen painottaa, että oleellista on tuoda esiin arvioinnin tulokset hankkeen vaikutusalueella. Vaikutusalueen rajaukset on syytä tarkentaa ja päivittää arviointiselostukseen huomioiden ohjelmassa mainitsemattomat METSO- ja muut suojelualueiden laajennukset.	Arvioinnin tulokset vaikutusalueella tuodaan esiin selostuksessa. METSO- ja muut suojelualueiden laajennukset on huomioitu mm. voimaloiden sijoitussuunnittelussa. (Kpl 5.10)
Vaikutusten arviointi	
Käytetyt arviointimenetelmät on kuvattava arviointiselostuksessa.	Arviointimenetelmät on kuvattu jokaisessa arviointiosuudessa. (Luku 5)
Yhdyskuntarakenne, maankäyttö ja elinkeinot	
Uusi maakuntakaava, ei vaihemaakuntakaava	Erheellinen tieto on korjattu YVA-selostukseen. (Kpl 5.5)
Arviointiselostuksessa tulee tarkastella maakuntakaavaa varten laadittavan mannertuulivoimaselvityksen periaatteita tuulivoimalle soveltuvista alueista ja sitä millä tavalla Myllykangas eri vaihtoehdoissaan soveltuu asetettuihin reunaehtoihin.	Manneralueiden tuulivoimaselvitys on huomioitu. (Kpl 5.5)
Vaikutuksia kuvaaviin karttoihin on syytä merkitä vakituinen ja loma-asutus sekä muut häiriöherkät kohteet, joihin hankkeella on vaikutusta. Myös valo- ja varjostusalueet olisi aluehallintoviraston suositusten mukaan esitettävä kartoilla, joihin häiriintyvät kohteet on merkitty.	Häiriintyvät kohteet on esitetty karttamuodossa. (Kpl 5.7, 5.15)
Arviointiselostuksessa on tarkasteltava tuulimyllyjen (mm. ääni, maisemavaikutus, varjon vilkkuminen, lentoestevalot) vaikutuksia elinkeinoihin ja etsittävä keinoja mahdollisten haittojen ennaltaehkäisyyn ja/tai vähentämiseen.	On huomioitu ihmisvaikutusten arvioinnissa (Kpl 5.6)
Porotalous	
Yhteysviranomaisen näkee tarpeenmukaiseksi kuvata alueen poronhoitoelinkeinoa tarkemmin arviointiselostuksessa vaikutusarvioinnin lisäksi. Tuulivoimala-alueiden suunnittelussa on pyrittävä siihen, että poronhoitoelinkeinoa ja sen kannattavuutta häiritään mahdollisimman vähän. Poronhoitolain edellyttämiä neuvotteluja, joihin paliskunta ja paliskuntain yhdistys viittaavat lausunnoissaan, tulee käydä jo suunnittelun alkuvaiheessa.	Poronhoitolain mukainen neuvottelu on käyty Oijärven paliskunnan kanssa 19.10.2011. Lisäksi paliskunta on luovuttanut oikeuden Poro-GIS-aineiston käyttöön hankkeessa ja on mukana seurantar ryhmässä samoin kuin paliskuntain yhdistyksen.
Maisema, kulttuuriympäristö ja kiinteät muinaisjäännökset	
YVA-selostuksessa on arvioitava vaikutuksia maakunnallisesti arvokkaisiin rakennusperintökohteisiin ja kaavojen yhteydessä inventoituihin paikallisesti merkittäviin kohteisiin. Oleva aineisto on syytä esittää nimettynä kartalla.	Kohteet on huomioitu YVA-selostuksessa. (Kpl 5.5)
Pohjanmaan rantatien valtakunnallisesti merkittäviä osuuksia on myös Kuivajoen eteläpuolella Kuivaniemen kirkonkylällä. Maakuntakaavassa Pohjanmaan rantatien linjaus on osoitettu myös	Tekstikorjaukset/täydennykset on tehty. (Kpl 5.5)

muilta osin kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi tieksi tai reitiksi.	
Maisemavaikutuksia tulee arvioida monipuolisesti sekä lähiasutuksen että suojelu- ja luontokohteiden näkökulmasta.	Maisemavaikutuksia on arvioitu sekä asutuksen että luonnonarvojen osalta. (Kpl 5.7).
Moottorikelkkaura tulisi huomioida siten, että esteetön kulku talviaikana säilyisi rakentamisen aikana ja valmistumisen jälkeen. Mikäli uran sijaintia maastossa joiltain osin joudutaan siirtämään, toivovat kelkkailijat hankkeesta vastaavaa hoitamaan siirron tarvittavin tasauksin ja merkinnöin.	Moottorikelkkaura kulkee voimala-alueiden ulkopuolella lukuun ottamatta voimalaa 5. (Kpl 5.6)
Ääni- ja meluvaikutukset	
valtioneuvoston päätös melutason ohjearvoista (VNp 993/1192) ei suoraan sovellu tuulivoimamelun häiritsevyyden arviointiin, vaan johtavat suunnittelussa liian suuriin sallittuihin keskiäänitasoihin ja meluhäiriöön. Yhteysviranomaisen suosittelee ympäristönsuojelulakiehdotuksessa esitettyjen uusien raja-arvojen huomioimista arvioinnissa.	Meluarviointi on tehty ympäristönsuojelulakiehdotuksen raja-arvojen mukaisesti. (Kpl 5.15)
Arviointiselostuksessa olisi myös hyvä pyrkiä esittämään vertailun ja havainnollistamisen vuoksi esimerkkiaivoja ihmisten yleisesti tuntemista melulähteistä. Olisi myös hyvä kuvata, mistä tuulivoimaloiden ääni muodostuu, ja kuinka melun syntymistä voidaan ehkäistä. Arviointiselostuksessa on syytä perustella mallinnuksessa käytettyjen lähtötietojen valinta ja mallinnukseen liittyvät epävarmuustekijät.	Tuulivoimaloiden melua on käsitelty monipuolisesti kappaleessa 5.15.
Vaikka melun ohjearvot eivät ylittyisikään, on hyvä arvioida myös melun kokemiseen liittyviä vaikutuksia.	Tuulivoimaloiden melua on käsitelty monipuolisesti kappaleessa 5.15.
Yhteysviranomaisen katsoo, että syntyviä meluvaikutuksia arvioitaessa on huomioitava asukkaat, alueen virkistyskäyttö sekä myös tuotanto- ja kotieläimet.	Meluvaikutuksia on käsitelty monien eri aihealueiden vaikutusten arviointien yhteydessä. (Kpl 5.5, 5.6, 5.9, 5.11, 5.13, 5.15)
Tuulivoimalat voivat tapauskohtaisesti edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, mikäli niistä voi aiheutua naapurussuhdelain mukaista rasitusta, joka tuulivoimaloiden tapauksessa voivat olla lähinnä melu ja varjon vilkkuminen. Arviointiselostuksesta tulee käydä ilmi ylittyykö lupakynnys melun ja/tai varjon vilkkumisen osalta	Kohdassa 4.7 on esitetty arvio lupakynnyksen ylittymisestä arviointitulosten perusteella.
Varjon vilkkuminen	
Yhteysviranomaisen toteaa, että varjon muodostumisen vaikutuksia tulee arvioida vaikutusalueen eri käyttömuotojen kannalta. Tulokset on esitettävä havainnollisesti epävarmuustekijät esiin tuoden.	
Yhteysviranomaisen edellyttää, että lentoestevalojen vaikutuksia tulee arvioida YVA-menettelyssä, vaikka valoista päätetäänkin erillisessä lupamenettelyssä. Vaikutuksia voidaan tarvittaessa visualisoida kuvasovitteiden tai animaatioiden avulla.	Lentoestevalojen näkymäalue on mallinnettu sekä niiden vaikutuksia on arvioitu. (Kpl 5.7, 5.9)

Liikenne	
Kuljetusreittien varrella sijaitsevia mahdollisesti häiriintyviä kohteita ja kiinnittämään erityisesti huomiota mahdollisesti käytettävän alemman tieverkon liikenneturvallisuuteen sekä liittymien liikenneturvallisuuteen. Erityinen liikenneturvallisuustarkastelua vaativa kohde on yksityistiellä oleva radanylitys. Tiestön osalta on tarkasteltava onko tiestöllä riittävästi kantavuutta ja riittävän loivat kaarresäteet rakentamisaikaisia kuljetuksia ajatellen.	Liikenneturvallisuutta ja tien kuntoa on käsitelty kappaleessa 5.13.
Tuulivoimaloiden sijoittamisen suunnittelussa tulee huomioida mm. voimaloiden suojaetäisyydet maanteihin sekä rautatiehen.	Suojaetäisyydet on huomioitu sijoitussuunnittelussa.
Ilmailuturvallisuus ja tutkat, viestintä	
Jos hankkeessa toteutettavan tuulivoimalan kokonaiskorkeus ylittää 240 metriä merenpinnasta, tulee hankkeen toteuttajan teettää hankekohtainen tutkaselvitys VTT:llä. Ilmavoimien toiminnan kannalta tarkasteltuna Myllykankaan tuulivoimahankkeella ei Ilmavoimien esikunnan mukaan ole lentoestevaikutusta.	Tuulivoimaloiden kokonaiskorkeus rajataan 240 metriin merenpinnan yläpuolelle sekä YVA:ssa että samaan aikaan laadittavassa osayleiskaavassa.
Ilmastovaikutukset	
Vaikutuksia kasvihuonekaasu- ja muihin päästöihin arvioidaan eri vaihtoehtoilla, nollavaihtoehto mukaan lukien, ottamalla huomioon myös korvaavan energian tuottamiseen liittyvät päästöt ja säätövoima.	Kasvihuone- ym. päästöjä on arvioitu selostuksessa nollavaihtoehdon yhteydessä (Luku 6).
Luonnon monimuotoisuus	
Luonnontilaa muuttavaa käyttöä ei tule kohdistaa luonnontilaisille soille. Ympäristövaikutusten arvioinnissa on Pohjanmaan luontopalvelujen mukaan tarpeen täydentää alueen suotyyppi- ja lajistotietoja maastoinventoinneilla. Yhteysviranomaisen näkee tämän tarpeelliseksi, mikäli toimenpiteitä voi kohdistua luonnontilaisille soille.	Luonnontilaisille soille ei osoiteta uutta maankäyttöä. (Kpl 3.5, 5.8)
Sukessiokkehityksensä alkuvaiheessa olevia soita tunnetaan puutteellisesti ja niitä on maassamme suojeltu erittäin vähän, joten on tärkeää välttää niiden vesitalouden vahingoittamista rakentamisen yhteydessä. Yhteysviranomaisen toteaa, että riittävä inventointi ja vaikutusten arviointi ovat tavoitteen edellytyksiä.	Hankkeessa vältetään suoalueita. (Kpl 3.5, 5.8)
Myllykankaan hankealueen rajauksen sisäpuolelle jäävistä yksityismetsien palstoista huomattavalla osalla sijaitsee metsälain 10 §:n tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointiselostuksessa tulee tuoda esiin metsälain mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt ja miten hanke niihin vaikuttaa.	Hankkeen vaikutukset kohdistuvat pääosin valtionmaalle. Metsälain mukaiset erityiset elinympäristöt on huomioitu arvioinnissa. (Kpl 5.8).
Arviointiselostuksessa tulee tuoda esiin käytetyt inventointimenetelmät ja ajankohdat. Luontotyyppien uhanalaisuustarkastelussa tulee ottaa huomioon uusien tieto vuodelta 2008.	Inventointimenetelmiä on esitetty selostuksessa ja arvioinnissa on hyödynnetty uusien saatavilla oleva tieto. (Kpl 3.8)

Linnusto	
Suunnitellut linnustoselvitykset on suoritettava paitsi hankealueen tuulivoimaloiden myös suunniteltujen sähkönsiirtoreittien osalta.	Sähkönsiirto toteutetaan hankealueen sisällä maakaapeleilla. (Kpl 5.18)
Linnustoselvitysten pohjana tulisi olla kattavat maalinnuston linjalaskennat, jotka käsittävät hankealueen lisäksi Natura-alueen ja suojeleluun varatut kohteet. Linjalaskennan lisäksi tarvitaan myös muilla menetelmillä toteutettavat selvitykset vesi- ja lokkilinnuista sekä harvalukuisista lintulajeista.	Alueella on tehty kattavat lintuselvitykset mukaan lukien linjalaskennat. (Kpl 5.9, 5.11)
Yhteysviranomaisen huomauttaa, etteivät harvalukuiset lintulajit kuitenkaan välttämättä osu linjalle, joten ne vaativat täydentäviä kartoituslaskentoja. Linnustovaikutuksissa keskeistä on selvittää metsojen soidinpaikat ja haitallisten vaikutusten välttämismahdollisuudet niihin.	Kartoituslaskentoja ei ole suoritettu. Metsojen soidinpaikat on selvitetty mm. riista- ja metsästäjätapaisissa. (Kpl 5.9)
Vaikutukset kalasääskien saalistuslentoihin tulee arvioida.	Vaikutukset kalasääskien saalistuslento on arvioitu (Kpl 5.9)
Arvioinnissa tulee selvittää muuttavatko linnut törmäyskorkeudella vai nostavatko muuttajat korkeutta niin paljon mantereen ylle tullessa, että menisivät tuulivoimaloiden yli.	Hankealueella on tehty törmäysmallinnukset sekä yhteisvaikutuksissa törmäysmallinnukset Suurhiekan merituulivoimapuiston kanssa. (Kpl 5.9)
Arvioinnissa tulee varmistua, että hankkeen vaikutukset etenkin joutseniin, hanhiin, kurkiin ja suuriin petolintuihin selvitetään riittävällä tavalla. Käytetyt menetelmät tulee tuoda esiin arviointiselostuksessa. Tuloksissa on esitettävä keskeisten lajien törmäysriskiarviot. Yhteysviranomaisen toteaa, että on tarpeen arvioida yhteisvaikutuksia alueen muiden tuulivoimahankkeiden kanssa. Yhteysviranomaisen näkee myös tärkeäksi arviointiohjelmassa mainitun pyrkimyksen lintujen yömuuton havainnointiin.	Alueilla, joille tulee muutoksia, on tehty kattavat linnustoselvitykset. Hankealueella on tehty törmäysmallinnukset sekä yhteisvaikutuksissa törmäysmallinnukset Suurhiekan merituulivoimapuiston kanssa. (Kpl 5.9)
Liito-orava ja lepakot sekä muut luontodirektiivin liitteen IV (a) tarkoittamat lajit	
Liito-oravaa ja muita ns. direktiivilajeja on havainnoitava luonto- ja kasvillisuus selvitysten yhteydessä.	Direktiivilajeja on havainnoitu maastokäyntien yhteydessä eikä mm. liito-oravaa ole tavattu alueella. (Kpl 5.9)
Hankealueen lähtökohtainen merkitys lepakoiden elinympäristönä eli alueen ns. lepakkopotentiaali selvitetään asiantuntija-arviona laadittavalla lepakkolausunnolla. Yhteysviranomaisen huomauttaa, että mikäli alueella todennäköisesti esiintyy lepakoita, tulee lepakkoselvitys tehdä ultraääni-ilmaisimen eli lepakkodektorin avulla.	Alueella on tehty lepakkoselvitys lepakkodektorin avulla eikä lepakoita havaittu. (Kpl 5.9)
Asiantuntija-arviona on syytä tarkastella myös muita alueella mahdollisesti esiintyviä direktiivin IV (a) lajeja.	Asiantuntija-arvio on tehty. (Kpl 5.9)
Muu eläimistö	
Arviointiselostuksessa on syytä tarkastella alueen riistataloudellista merkitystä, nykytilaa sekä vaikutuksia riistan liikkeisiin. Luontoselvityksiin olisi suositeltavaa liittää	Vaikutuksia riistaan on arvioitu. (Kpl 5.9)

riistaeläinselvitykset, jotka käsittävät kanalitujen osalta soidinpaikkakartoitukset sekä heinä-elokuiset poikuelaskennat, kaikkien riistaeläinten osalta talviset lumijälkilaskennat sekä hirvieläinten osalta oleskelualueiden kartoituksen.	
Yhteysviranomaisen katsoo riistaeläinselvityksen tekemisen suositeltavaksi hankkeen vaikutusten seuraamiseksi. Vähintäänkin on selvittävä lähialueen riistakolmiot ja huomioitava arvioinnissa niistä sadut tulokset. Vaikutukset hirvieläinten vasomiseen, liikkeisiin ja oleskeluun alueella tulee analysoida arviointiselostuksessa.	Vaikutuksia riistaan on arvioitu. (Kpl 5.9)
Natura-arviointi, muut suojelualueet	
Hankealueen itäosiin sisältyy suojeluun varattu alueita, jotka on siirretty luonnonvarasuunnitelman välitarkastuksen yhteydessä 18.2.2011 Pohjanmaan luontopalvelujen hallintaan, liitettäväksi Tuuliaavan-Iso Heposuon soidensuojelualueeseen. Yhteysviranomaisen toteaa, että suojelualueiden rajaukset on syytä tarkistaa ja jättää rakentamisen ulkopuolelle, sekä esittää arviointiselostuksessa kartalla mukaan lukien METSO-ohjelman kohteet.	Suojelualueiden rajaukset on tarkastettu ja huomioitu sijoitussuunnittelussa. (Kpl 5.8, 5.10, 5.11)
Vaikutusten arvioinnissa ja tulosten esittämisessä on otettava huomioon uhanalaisten lajien salassapitovaatimus, mikäli yksityiskohtaisen tiedon antaminen voi vaarantaa suojelutavoitteen.	Salassapitovaatimus on huomioitu. (5.9, 5.11)
Maa- ja kallioperä, vesiympäristö	
Hankealueella ja sen läheisyydessä sijaitsevien pienvesien inventointi on toteutettu 1990-luvun alussa, joten pienvesien nykytila tulisi tarkistaa tämän hankevalmistelun yhteydessä ja rajata arvokkaat pienvedet valuma-alueineen toimintojen ulkopuolelle.	Arvokkaille pienvesille ei kohdisteta toimenpiteitä kuin Säynäjäojan ylityksen yhteydessä.(5.12)
Mahdolliset hankkeen vaikutusalueella sijaitsevat yksityiset talousvesikaivot tulee kuitenkin huomioida arviointiselostuksessa ja arvioida hankkeen rakentamisvaiheen aikaiset mahdolliset vaikutukset niihin.	Hankealueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse talousvesikaivoja muualla kuin hankealueella olevalla metsästysmajalla. (Kpl 5.12)
Hankkeen elinkaari	
Arviointiselostuksessa tulee esittää arvio hankkeen mahdollisista ympäristöön jäävistä pysyvistä tai pitkäaikaisista jäljistä sekä materiaalin hyötykäyttömahdollisuuksista.	Arviointi on esitetty kohdassa 5.19
Vaikutusten merkittävyys ja arvioinnin epävarmuustekijät	
Tulokset on tuotava arviointiselostuksessa esiin ja arvioitava vaikutusten merkittävyyttä. Merkittävyyden arviointiperusteina voidaan käyttää vaikutusten ominaisuuksia (laatu ja määrä, alueellinen laajuus ja kohdentuminen ihmisryhmiin, ajallinen kesto, todennäköisyys), ympäristön nykytilannetta ja kehityssuuntia, tavoitteita ja normeja (ohjeavot, suojellut luontotyypit tai lajit, suojeluohjelmat, muut kansalliset ja kansainväliset veloitteet, hankkeen suunnittelussa asetetut tavoitteet) sekä osapuolten näkemyksiä.	Vaikutusten merkittävyys on arvioitu selostuksessa luvussa 5 sekä erillisellä taulukolla luvussa 7..

Hankkeen toteuttamiskelpoisuus	
Toteuttamiskelpoisuutta on syytä tarkastella arviointiselostuksessa omana lukunaan.	Hankkeen toteuttamiskelpoisuutta on arvioitu. (Kpl 7.4)
Haitallisten vaikutusten lieventäminen	
Haittojen ehkäisyn ja lieventämisen tarkastelun tulee kohdentua ainakin maankäyttöön, ihmisiin, virkistyskäyttöön, porotalouteen ja luonnon monimuotoisuuteen.	Tuulivoimapuiston vaikutusten lieventämistä on käsitelty kappaleessa 8.1.
Seurantaohjelma	
Paliskuntain yhdistys huomauttaa kannanotossaan, että tuulipuiston toteutuessa sen vaikutuksia tulee seurata myös porotalouden osalta. Vaikutuksia tulee niiden ilmetessä pyrkiä lieventämään sekä korvata/kompensoida.	Porotaloudesta on käyty poronhoitolain mukaiset neuvottelut Oijärven paliskunnan kanssa. Paliskunta ja Paliskuntain yhdistys ovat seurantaryhmän jäseniä. (Kpl 2.2)
Hankkeen toteuttamisen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja päätökset	
Jotta yleiskaavaa voitaisiin käyttää rakennusluvan myöntämisen perusteena, sen on täytettävä MRL:n 77 b §:n mukaiset yleiskaavan erityiset sisältövaatimukset. Nämä sisältövaatimukset on hyvä tuoda esille arviointiselostuksessa. YVA-selostuksessa tulee esittää tuulivoimaloiden ja sähkönsiirron maa- ja ilmajohtojen sekä sähköasemien sijainti niin tarkasti, että YVA-menettelyn pohjalta voidaan laatia osayleiskaava.	YVA laaditaan sillä tarkkuudella, että sen perusteella on mahdollista laatia MRL 77 b§:n vaatimukset täyttävä osayleiskaava. Tuulivoimarakentamista koskevat lakitekstit on esitelty selostuksessa. (Kpl 4.2)